

Panorama Soruyor

“Kolektif Çaresizlik? Rusya-Ukrayna Savaşı”

Uluslararası ilişkilerde yeni meydan okumalara ve güvenlik sorunlarına karşı “kolektif çaresizlik” var mı? Rusya-Ukrayna savaşını de küresel “kolektif çaresizlik” bağlamında nasıl değerlendirirsiniz?

Mevcut gerginlik ve savaş yeni bir küresel güç dağılımı ve güvenlik paradigması ortaya çıkartabilir mi? Bu çerçevede savaşın mevcut uluslararası sisteme ne gibi etkileri olabilir?

Güncel Savaş Rusya’nın yakın çevresinde etkinlik ve kontrol alanı oluşturmak amacıyla askeri güç kullanımından kaçınmadığını bir kez daha gösterdi. Bu açıdan değerlendirildiğinde, diplomasi, uluslararası örgütler ve uluslararası hukuk açısından bu savaş ne gibi sonuçlar doğurabilir?

Rusya 24 Şubat 2022’da Ukrayna’yı işgale başladığında uluslararası toplum hiçbir hukuk normuna ya da meşruiyet gerekçesine dayanmayan bu işgali anlamakta zorlandı. Birçok devlet, çok uluslu kuruluş ve uluslararası/bölgesel örgüt Rusya’nın silahlı kuvvet kullanmasını ve arkasındaki dayanaklarını kınadı. Uluslararası toplumun pek çok üyesi Rusya Federasyonu’na silahlı kuvvet kullanmasına cevaben tamamı çeşitli yumuşak güç içeren birtakım yaptırımlar uygulamaya başladı.

Prof. Dr. Ebru Canan-Sokullu
Bahçeşehir Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İsmail Erkam Sula
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Rus şirketlerinin malvarlıklarını dondurma, Rusya'ya yönelik hizmet ve mal aktarımının kesilmesine yönelik ekonomik ambargo, Rus vatandaşlarının vizelerinin iptali ya da askıya alınması, Rus oligarkların finansman kaynaklarının dondurulması, diplomatik misyon şeflerinin *persona non grata* ilan edilmeleri hızla uygulamaya konulan yaptırımlar oldu. Fakat Rus askeri güçlerinin Ukrayna içinde ilerlemesinin durdurulmasını amaçlayan bu yaptırımlar Putin hükümeti üzerinde beklenen etkiyi yaratamadı. Öyle ki, özellikle ABD, Avrupa Birliği, ve BM Güvenlik Konseyi'nin Rusya dışındaki üyeleri gibi uluslararası sistemin büyük güçlerinin, daha pro-aktif ve sert cevap vermesi gerektiği, uluslararası sistemin başat güçlerinin söz konusu Rusya Federasyonu olduğunda tam bir askeri çaresizlik içinde kaldığı, bu güne kadar tesis edilen uluslararası hukuk norm, kural ve uygulamalarının pratikte bir karşılığı olmadığı gibi konularda eleştirel bir

global kamuoyu oluştu.

Panaroma Soruyor'un bu sayısında Rusya-Ukrayna Savaşı nedeniyle belirginleşen "kolektif çaresizlik" tartışmalarını, savaşın uluslararası gúc dağılımlı, gúvenlik sistemi, diplomasi ve uluslararası hukuk açısından olası sonuç ve etkileri hakkında sorularımızı Aylin Ünver Noi, Mitat elikpala, Emel Parlar-Dal, Özden Zeynep Oktav, Özgür Ünal Eriş, Seçkin Köstem ve Giray Saynur Derman'a yönelttik. Deđerli katkıları için kendilerine teşekkür eder, keyifli okumalar dileriz. Toplumun "ötekilerine" karşı gelişen bu sosyopolitik bakış açısı yirmi yılı aşkın süredir daha fazla akademik çalışma ve sorgulamaya yol açmaktadır. Bu alanda, özellikle Rum, Yahudi ve Ermeniler üzerine farklı metodolojilerle yapılan çok değerli akademik katkılar ve 2000'li yıllarda oluşmaya başlayan siyasal iklimin etkisiyle kamusal alanda kültürel bir bilincin gelişmeye başladığını söyleyebiliriz.

***** ***** ***** *****

"Yeni tehditlerle mücadele küresel kolektif bir mücadeleyi gerektirirken ve bunun için de artık jeopolitik gerilimlerin ve çatışmaların olmaması gerekirken Rusya-Ukrayna Savaşı bu yönde hiçbir ilerleme kaydedemediğimizi gösterdi".

Doç. Dr. Aylin Ünver Noi

Uluslararası ilişkilerde yeni meydan okumalar ve güvenlik sorunlarının üstesinden gelmenin ve onları kontrol edebilmenin giderek zorlaşması “kolektif çaresizlik” algısına neden oluyor. Tedarik zincirlerindeki kırılmadan pandemiye, iklim değişikliğinden dijitalleşmeye yeni meydan okumalar ve küresel tehditler, bu tehditler ile küresel mücadele edilmesini gerekli kılıyor. Bu meydan okumalardan bazıları için Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde Dünya Sağlık Örgütü’nden (DSÖ) BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’ne gerekli kurum ve enstrümanlar mevcut olmasına rağmen yeterli derecede ilerleme kaydedilemiyor. Bunun en önemli nedenlerinden biri ülkelerin kolektif bir şekilde hareket etmektense ülkesel çıkarları önceleyen politikaları tercih etmeleri. Bunu aşma milliyetçiliği topyekûn salgınla mücadele etmenin önüne geçtiğinde net bir şekilde gördük.

Oysa bu yeni tehditlerle mücadele küresel kolektif bir mücadeleyi gerektirirken ve bunun için de artık jeopolitik gerilimlerin ve çatışmaların olmaması gerekirken Rusya-Ukrayna Savaşı bu yönde hiçbir ilerleme kaydedemediğimizi gösterdi. Uluslararası sistemin değişmesini isteyen Rusya gibi revizyonist aktörlerin varlığı ve mevcut uluslararası kurumların bu yeni meydan okumalara ve krizlere cevap verebilirliğindeki sorunlar durumu daha karmaşık ve sorunlu yapıyor ve kolektif çaresizliğe neden oluyor.

Tabii bir de bu savaşın yeni güvenlik tehditleri potansiyelini özellikle de hem gıda güvenliğine hem de enerji güvenliğine etkilerini unutmamak gerekiyor. Tüm bu yeni meydan okumalarla mücadele bir taraftan kendi kendine yetebilmeyi diğer taraftan da bu tehditlerle mücadelede ortak hareket edebilme kabiliyetini geliştirmeyi gerekli kılıyor. Ortak hareket edebilmek için ise çatışmanın yerini iş birliğine bırakacak bir anlayışın hâkim olması gerekiyor.

Soğuk Savaş sonrası komünizmin çöküşü ve Sovyetler Birliği’nin dağılması ile Kural Bazlı Liberal Dünya Düzeninin zaferi ile neticelenmiş bu uluslararası sisteme Rusya geniş bir işbirliği ile

dâhil edilmişti. Ancak Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile ortaya çıkan iyimser havanın uzun sürmeyeceğinin sinyalleri Putin'in 2007 yılında yapmış olduğu bir konuşmada net bir şekilde ortaya konmuş mevcut sistemden ve Soğuk Savaş sonrası çizilen Avrupa güvenlik mimarisinden memnuniyetsizliğini dile getirmişti.

Mevcut uluslararası sistemden memnun olmayan Rusya'nın bu bağlamda yeniden küresel güç olarak yer almayı özellikle de kanunlara itaat eden değil de kanun koyan ve uluslararası ilişkileri şekillendiren bir aktör olma isteğini görüyoruz. Özellikle büyük Rusya'yı tekrar inşa etme arzusuna tanıklık ediyoruz. Aynı talep ve istek bir diğer küresel güç olan Çin için de geçerli. ABD'nin kurallarını koyduğu ve kurumlarında hâkim olduğu bir uluslararası sistemi ortaya çıkan bu çok-kutuplu sistemde reddetme eğiliminin arttığı bir gerçek.

Ortaya çıkan yeni güvenlik ortamında özellikle Rusya gibi revizyonist güçlerin bunu gerçekleştirmek adına askeri güç kullanmaktan çekinmeyeceğini göstermesi Rusya'ya komşu ülkelerin tehdit algısının artması nedeniyle güvenlik politikalarını gözden geçirmelerine neden olmaktadır.

Ayrıca, NATO'nun son yıllarda en çok konuşulan sorunlu alanı ittifak uyumsuzluğunun Rusya'nın Ukrayna işgali ile yerini ittifak uyumuna bıraktığı ve NATO'nun 5. Maddesinin koruması altında olmanın önemini anlaşıldığı bir döneme girdik. Bu da bir taraftan NATO gibi mevcut savunma örgütünü güçlendirirken diğer taratan savunma ve güvenlik alanında stratejik otonomi arayışında olan AB'nin halen ABD ve NATO'ya ihtiyacının azalmayacağını gösteriyor. Tabii bir de savunma harcamaları konusunda yeniden bir yarışın başladığı bir döneme girdik.

İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan ve başlıca amacı "...Bir insan yaşamı içinde iki kez insanlığa tarif olunmaz acılar getiren savaş felaketinden gelecek kuşakları korumak" olan BM Şartı'nın 2. Maddesi'nin 3. Fıkrası "Tüm üyeler,

uluslararası nitelikteki uyuşmazlıklarını, uluslararası barış ve güvenliği ve adaleti tehlikeye düşürmeyecek biçimde, barışçı yollarla çözerler” der. Yine BM Şartı’nda “Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığa karşı, gerek Birleşmiş Milletler’in amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmaktan kaçınırlar” der. BM Şartı’nın bu maddelerinin Rusya tarafından açıkça ihlaline tanık oluyoruz.

BM’nin mevcut yapısı bu sorunun bir tarafı olan Rusya’nın BM Güvenlik Konseyi’nin Beş Daimi üyesinden biri olması dolayısıyla örgütü işlevsiz ya da yavaş hareket eden bir uluslararası örgüt haline getiriyor. Rus askeri harekâtını durdurmak için BM Güvenlik Konseyi yaptırım uygulama ve güç kullanımına izin verme yetkisine sahip olmasına rağmen Rusya’nın veto hakkı bunun işleyişini engelliyor. BM’de reform gerekliliği zaman zaman gündeme getirilen önemli konulardan. Bu durum bize reform gerekliliği taleplerinde ne kadar haklılık payı olduğunu gösteriyor.

Rusya’nın Ukrayna işgali Rusya’nın bugüne kadar BM İnsan Hakları Konseyi ve Rusya’nın üye olduğu bir başka örgüt olan Avrupa Konseyi gibi bazı uluslararası örgütlerdeki üyeliklerinin askıya alınmasına neden oldu. Rusya savaşın şiddetini kullandığı silahların çeşidini ve gücünü arttırarak (misket bombaları gibi) ve giderek sayısı artan sivil ölümlerine sebebiyet vererek uluslararası hukuk açısından sorunlu alanlar oluşturuyor. Diplomasi yolunun ise Rusya ve Ukrayna arasında müzakerelerin zaman zaman sürdürülmesi ile açık tutulduğunu görüyoruz. Bu müzakerelerin gerçekleştirilmesi ve savaşa son verilerek sorunların barışçı bir şekilde çözülmesi sürecine evrilmesine en önemli katkıyı yapmaya çabalayan ülkelerden biri Türkiye. Antalya Diplomasi Forumu’nda ve sonrasında İstanbul’da gerçekleşen görüşmeler diplomasiye şans veren süreçler. Ancak bu süreçler işletilirken bile sahada savaşın halen devam ediyor olması bu süreçlerin şansının şimdilik fazla olmadığını gösteriyor.

***** ***** ***** *****

“Rusya güvenilemez, iş birliği yapılamaz bir aktör olarak görülecek, değerlendirilecek. Diplomatik alanda daha yalnızlaşmış ve geri dönmek için çaba harcaması gereken bir aktör haline gelecek.”

Prof. Dr. Mitat Çelikpala
Kadir Has Üniversitesi

‘Kolektif Çaresizlik’ literatürüne hâkim değilim ama kavramdan hareketle Rusya-Ukrayna savaşının yansımaları bağlamında tam anlamıyla bir kolektif çaresizliğin söz konusu olduğunu düşünmüyorum. Bu bağlamda güvenlik sorunlarına çözüm olarak saldırgan aktöre karşı benzer askeri araçların kullanılması kastediliyorsa bu sınırlı bir yaklaşım olacaktır. Aktör ya da bu örnekte Rusya bu sürece girme niyetindeyse gerekli uyarı ve önerilerin yapılmasına rağmen harekete geçiyorsa buna verilecek cevaplar da sisteme dayalı olacaktır. Burada aşama aşama ağırlaştırılan ekonomik yaptırımlar, saldırgan failin siyasal alanda yalnızlaştırılması gibi araçlar kullanıldı ve kullanılıyor. Aksi örnek otoriter, hegemonik bir güç yaratmak gerekirdi bu da uluslararası ilişkilerin doğasına aykırı. Sonuçta bir çaresizlik savaşın olmaması bağlamında olsa da sistemik açıdan sonuçlarını kontrol etmeye çalışan bir düzen var. Burada aktörlerin niyet ve beklentilerini her daim kontrol eden bir yapı olamaz. Tek tek bireyler ya da Ukrayna bağlamında (işgal, göç, yıkım, ölümler) trajik gelişmeler olsa da sistemin

yapısı/doğası bunu yaratıyor.

Bu çerçevede yeni bir düzenin oluşup oluşmayacağını belirtmek henüz mümkün değil. Ama Avrupa-Atlantik güvenlik çerçevesinde bir seri değişim yaşanıyor. Sistemde varlığı ve gerekliliği tartışılan NATO yeniden Rusya'yı odağına alarak daha güçlenmiş ve önemsenen bir aktöre dönüşüyor. Odak da Avrupa ve Avrupa'nın güvenliği. Atlantik burada uzun süreden sonra ilk defa bir adım geride kaldı. Savaş Rusya'yı bir partner olmaktan çıkartıyor ve uluslararası alanda gittikçe yalnızlaştırıyor. Rusya'ya yakın aktörler dahi bu süreçte uzaklaştılar ve savaşın seyri ve sonuçları Rusya'nın (nükleer alan dışında) kapasite ve kabiliyetleri, konusunda soru işaretlerini artıracak. Ayrıca Rusya küresel süreçlerde ötekileştirilebilir.

Rusya askeri güç kullanıyor ama bunun sınırlarına ulaştı. Gürcistan ve Kırım'da 'idare edilen' Rusya'nın sınırı bu son operasyon oldu. Eğer diğer ilk iki aşamada bir kolektif çaresizlikten bahsedilebilirse de o sınıra ulaşıldı. Yakın çevresinde kısa vadede bir sınır çiziyor olsa da artık bu sınır Ukrayna'nın doğu sınırlarına yakın bir yerlerden geçecek ve Rusya güvenilemez, iş birliği yapılamaz bir aktör olarak görülecek, değerlendirilecek. Diplomatik alanda daha yalnızlaşmış ve geri dönmek için çaba harcaması gereken bir aktör haline gelecek. Henüz Rusya'nın içine kamuoyu ve idari sistemine etkilerini sınırlı bir düzeyde görüyoruz ama işler biraz yatışıp yaptırımların ağır etkisi hissedilmeye başlanınca bir dönüşüm de gerçekleşebilir. Uluslararası iş birliğinin önemi artacak. Özellikle NATO'nun yeniden sahne alması ve öncelikli yapı olarak görüleceği aşikâr. AB'nin de stratejik otonomisi artacaktır. Göç gibi konuları önceleyen siyasi olarak yeniden canlanan bir aktöre dönüşebilir. BM'nin yapısı özellikle Güvenlik Konseyi bağlamında ele alınır mı sorusu için henüz erken.

***** ***** ***** *****

Prof. Dr. Emel Parlar Dal

Marmara Üniversitesi

“Rusya-Ukrayna Savaşı’nı kolektif çaresizlik olarak değerlendirmek mümkün. Esasen bu kolektif çaresizlik büyük devletlere komşu olan ve de iki ayrı blok arasında kalmış “tampon” olarak adlandırdığımız devletlerin hem kimlik açısından hem de coğrafi olarak kaderi.”

Rusya-Ukrayna Savaşı’nı kolektif çaresizlik olarak değerlendirmek mümkün. Esasen bu kolektif çaresizlik büyük devletlere komşu olan ve de iki ayrı blok arasında kalmış “tampon” olarak adlandırdığımız devletlerin hem kimlik açısından hem de coğrafi olarak kaderi. Rusya-Ukrayna savaşını hiçbir ittifak içerisinde yer almayan ve de tam olarak herhangi bir bloğun koruması altına giremeyen Ukrayna gibi tampon devletlerin Batı bloğunun peşinden gitme girişiminin revizyonist ve yayılcı diğer bloğun büyük devleti olan Rusya tarafından askeri bir müdahale ile durdurulmaya çalışılması olarak da okuyabiliriz.

Rusya’nın Ukrayna’yı işgalinin Küresel Kuzey’den Küresel Güney’e doğru kayan ve 2008 kriziyle birlikte hızlanan yeni güç dağılımını etkileyeceği kesin. Bu savaşın sona erse dahi Batı sonrası uluslararası sistemin çok kutupluluk anlayışını zayıflatacağını düşünüyorum. Rusya’nın Ukrayna’yı işgali sonrası Batı Güney’in yükselişine, özellikle de Çin’in uluslararası sistemdeki güç artırımına daha şüpheci ve tedbirli yaklaşacaktır. Çin, Hindistan, Brezilya, Güney Afrika gibi Küresel Güney’in önemli aktörleri savaşa karşı Rusya’yı karşılarına almayan ve Batı ile de beraber hareket etmediklerini açıkça gösteren “tarafsız” bir politika

izleyeceklerini hali hazırda ilan etmiş durumdalar. Uluslararası sistemde devlet egemenliği ve toprak bütünlüğü konusunu kendileri için bir kırmızıçizgi olarak gören bu devletlerin adeta bağlantısız bir kamp içerisinde hareket etmeyi tercih etmeleri Batı-Küresel Güney ilişkilerini de daha güvensiz bir zemine oturtabilir. ABD'nin Ukrayna krizinde rol paylaşımında ağırlıklı rolü Avrupalı müttefiklerine vermesi ve Rusya ile total bir savaştan kaçınması Suriye'de olduğu gibi "arkadan yönetme" eğiliminde olup olmayacağı konusunda soru işaretlerini artırıyor. ABD'nin bu krizi Almanya gibi sivil güç olmayı askeri güç olmaya yeğleyen Avrupalı müttefiklerinin taşın altına elini koyması ve bu vesileyle NATO'nun askeri açıdan daha da güçlenmesi için bir fırsat olarak da değerlendirdiğini düşünüyorum. Rusya-Ukrayna savaşı BM'nin kriz çözümü konusunda kolektif çaresizlik içerisinde olduğunu ve sözlü kınama ve insani yardım konuları dışında bir hareket alanı olmadığını yeniden gözler önüne serdi. BM'de Bandung sonrasına benzeyen ve tarafsızlığın yeniden yükselişe geçtiği bir dönemin etkili olma ihtimali de yüksek. Özellikle uluslararası sistemde Batı şüpheli olan ve üçüncü dünya geleneğinden gelen ve tarafsızlığı daha az maliyetli olarak gören bloklaşmanın bu yeni dönemde güçlenmesi olası. Avrupa'nın uzun zamandır bahsedilen jeopolitik geri dönüşünün Ukrayna kriziyle birlikte daha da derinleşebileceğini ve bunun da AB'nin üçüncü devletlerle kurduğu mevcut ortaklıklarında daha az statükocu ve seçici bir çizgi izlemesine yol açabileceğini öngörüyorum.

Rusya'nın gerek bölgesinde gerekse de sistemsiz olarak mevcut statükoya meydan okuduğunu gerek Gürcistan gerekse de Kırım'da, kısmen de Suriye'de görmüştük. Batı ile uzlaşma tabanında ilerlemeyen ve revizyonist bir Rusya'ya karşı Ukrayna'da ateşkes sağlansa dahi Batı'nın bundan sonraki dönemde safları sıkılaştıracaklarını öngörebiliriz. Öte yandan, Ukrayna savaşından sonra genel anlamda küresel sistemin silahlanacağını ve demokrasiler ve otoriter blok arasında iki kutupluluğa doğru evrilme sinyalleri göstereceğini düşünüyorum. Kuzey-Güney diyalogu ve "kalın" çok taraflılık bu bölünmeden olumsuz etkilenecektir ve bunun gerek formel gerekse de enformel uluslararası örgütlerdeki ortaklığa ve karar alma süreçlerine zarar vereceğini öngörebiliriz. Öte yandan, Batı için uzun zamandır sahada kaybettiği moral üstünlüğü kazanması için Ukrayna savaşı fırsatlar sunuyor. Son on yılda Rusya ile ilişkilerinde statükoyu korumayı ve rasyonelliği seçen Batı'nın Çin'e odağını orantısız bir şekilde kaydırmasının da bir sonucu olarak Rusya'yı sistemde tutmak

ve kendi ekonomik çıkarlarını korumak adına Rusya'nın yayılmacılığını görmezden geldiğine şahit olduk. Ukrayna kriziyle Batının Rusya ile olan ilişkilerindeki statükocu çizginin sonuna geldiği görülüyor. Bu savaş sonrasında Avrupa'nın özellikle otoriter ve liberal olmayan devletlere ve yöneticilerine karşı daha temkinli ve daha az tavizkar bir ilişki içerisine girme eğiliminde olacağını düşünüyorum. Buna paralel olarak, Batı'da Çin'e karşı şüphecilik artacaktır. Hindistan, Brezilya gibi devletlerin de uluslararası sistemde adalet arayışları ve etik dışı politika beklentilerine karşı her ne kadar "tarafsız" çizginin arkasına da gizlenseler de uluslararası toplumda bir inandırıcılık sorunuyla karşı karşıya gelme ihtimalleri var. Doğu Asya'da savaşa karşı net duruş sergileyen Japonya ve Güney Kore bloğunun Batı ile ilişkilerinin yeniden tanımlanacağını söyleyebiliriz. Post-Ukrayna sonrası uluslararası sistem otoriter ve otoriter olmayanlar devletler ve de Rusya'ya yaptırım uygulayan ve uygulamayan devletler şeklinde bir ayrımın güçlü etkisine girebilir.

"Rusya, kolektif güvenlikten sorumlu olan BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimî üyesinden birisi. Dolayısıyla, tıpkı ABD'nin Irak'ta yaptığı gibi, korumakla sorumlu olduğu uluslararası hukuku kendisi bir kez daha ihlal etmekte."

Dr. Öğr. Üyesi Seçkin Köstem

Bilkent Üniversitesi

Evet, uluslararası güvenlik sorunlarına karşı kolektif çaresizliğin devam ettiğini düşünüyorum. Bu aslında yeni karşılaştığımız bir sorun değil. Soğuk Savaş sonrası dönemde Balkanlar'da ve Afrika'da yaşanan insanlığa karşı suçlar ve ABD'nin Irak'ı işgali uluslararası toplumun kolektif çaresizliği için önemli dönüm noktalarıydı. Henüz birkaç ay önce Afganistan'da yaşanan ve hala devam etmekte olan insani dram karşısında yine kolektif çaresizlik yaşamıştık. Büyük güçlerin kendilerine boyun eğmeyen komşularına ya da başka kıtalardaki ülkelere yönelik işgalleri devam ediyor ve bunun önüne geçebilmenin efektif bir yolu maalesef yok gibi görünüyor. Buradaki en büyük çıkmazlardan birisi ise şu; Rusya, kolektif güvenlikten sorumlu olan BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimî üyesinden birisi. Dolayısıyla, tıpkı ABD'nin Irak'ta yaptığı gibi, korumakla sorumlu olduğu uluslararası hukuku kendisi bir kez daha ihlal etmekte. Kolektif çaresizliğe kolektif cevaplar vermekten başka çıkış yolu olmadığı görülüyor. Ancak, Rusya'nın Ukrayna'yı işgaline karşı verilecek olan her türlü siyasi, ekonomik ve askeri kolektif cevabın Rusya'yı daha da saldırgan hale getireceğini bilmek ise uluslararası sistemin kolektif çaresizliğini perçinliyor. Bu durumda, her ne kadar bu çok gerçekçi görünmese de Rusya'nın dış politika davranışındaki değişimin kendi içindeki toplumsal baskılar sonucunda gelmesi en arzulanan sonuç olur.

Uluslararası sistem ve düzen tartışmaları kapsamında, çağdaş Rus dış politikasında çok-kutupluluk görüşünün önemini vurgulamak isterim. Moskova, 1990'ların ortalarından bu yana, büyük güçlerin kendi nüfuz alanlarında hegemonya kurdukları ve bu alanlara dışarıdan müdahalenin olmadığı bir dünya düzeni tahayyül ediyor. Kremlin'in uluslararası hukuka ve örgütlere yaklaşımını da dış politikasındaki temel prensipleri de bu çerçevede ele almalıyız. Çok-

kutupluluğa ulaşmak için cebre başvuran Rusya'nın nihayetinde bu arayıştan zararlı çıkacağını düşünüyorum.

Rusya'nın 2008'de Gürcistan'a karşı savaşı, 2014'te Kırım'ı ihlali ve 2015'te Suriye'ye müdahalesinin uluslararası düzeni temelden sarsacak boyutta etkileri olmamıştı. Ancak Ukrayna'yı işgalinin sonuçları bunların hepsinden büyük olacak. Kremlin'in savaşı bitirmek için ABD'yle birlikte Yalta Konferansı benzeri bir zirve sonrasında Avrupa güvenlik mimarisini yeniden inşa etme hedefini taşıdığını düşünüyorum. Sonunda Putin işgal yoluyla istediğini elde etse bile Rusya'nın yeni oluşan düzeni sürdürebilecek finansal, diplomatik ve kurumsal kapasiteye sahip olmayacağı ve bunun sonunda dönüp dolaşıp Rusya'yı güçsüzleştireceği kanaatindeyim. Aslında uzun vadede bu savaşın Kremlin'in çok-kutupluluk tahayyülünün gerçekleşmesinden ziyade, ABD-Çin arasında oluşmakta olan iki-kutupluluğa everilişini hızlandırabilir.

Bununla birlikte, muhtemelen Soğuk

Savaş tarzı iki-kutuplu bir yapıdan ziyade alternatif düzenlerin bir arada yaşadığı bir uluslararası sistem ortaya çıkacak. Kanaatimce, demokratik gerileme ve ekonomik milliyetçilik dalgalarını bertaraf edebilir ve kendisine yeni bir amaç yaratabilirse, bu yeni sistem içerisinde Avrupa Birliği de önemli bir güç merkezi haline gelebilir.

Bu savaşın diplomasi, uluslararası örgütler ve uluslararası hukuk açısından birden fazla ve birbirinin zıttı doğrultuda etkileri olacağı kanaatindeyim. Öncelikle, bu etkilerin hiçbirisi sistemi değiştirecek ölçüde büyük olmayacaktır. Bir yandan, Rusya'nın bu denli büyük bir işgalle birlikte Pandora'nın kutusunu açtığı, bunun kendi bölgelerinde hegemonya iddiasını taşıyan başka devletler için de ilham verici olacağı iddia edilebilir. Bu noktada özellikle Çin akla geliyor. Ancak ben, Pekin'in bu savaşın sonuçlarını çok büyük bir dikkatle takip edeceğini ve kendisine dersler çıkaracağını düşünüyorum. 21. yüzyılda savaş kazanmanın çok boyutlu olduğu, askeri açıdan zafer kazananların uluslararası toplumun ve ulusların rızasını kazanmalarının çok zor olduğu gerçeğiyle tekrar karşı karşıyayız.

Öte yandan, Rusya'nın Ukrayna'da askeri hedeflerine hızlı bir şekilde ulaşamamış olması ve Ukrayna halkının işgale karşı gösterdiği direniş hem Kremlin hem de benzer hakimiyet tahayyülüne sahip diğer hükümetler için önemli dersler içeriyor olsa gerek. Şurası açık ki bu savaşla birlikte Avrupa kimliğinin tekrar güçleneceği bir döneme giriyoruz. Avrupa'nın içinde, çevresinde ve ötesinde, uluslararası hukukun öneminin artacağı ve demokratik rejimlerin çekiciliğinin artacağı bir döneme de giriyor olabiliriz. Yani, Rusya tarihte pek çok kez olduğu gibi tekrar Avrupa kimliğini inşa eden 'öteki' olarak karşımıza çıkıyor. NATO'ya bakacak olursak, ittifakın varoluş sebebinin sorgulandığı yılların, en azından bu savaşın etkileri sürdüğü sürece, geride kaldığını iddia etmek mümkün.

Daha büyük perspektifte, BM Güvenlik Konseyi'nin meşruiyetinin bir kez daha büyük bir yara aldığı tespitini yapmalıyız. Ancak, bu tür yapılar modern tarihte ancak büyük güçler arasında yaşanan savaşlar sonrasında şekil değiştirmiş olduğu için, BM sisteminde büyük çapta bir değişiklik öngörmüyorum.

“Ukrayna savaşı “Batisızlık diye anılan dönemi sonlandırmak veya geciktirmek amacına hizmet eden bir savaş mıdır?” sorusunu akıllara getirmektedir.”

Prof. Dr. Özden Zeynep Oktav
İstanbul Medeniyet Üniverisitesi

“Kolektif çaresizlik” kavramı Rusya-Ukrayna Savaşı’ndan çok önce ortaya atılmış bir kavramdır. Ancak söz konusu “çaresizlik”ten ne anladığımız önemlidir. Kimin çaresizliğidir diye de sormak gerekir. 2007 yılında Münih Güvenlik Konferansında Putin’in yaptığı konuşma bence ABD’nin küresel düzende tek güç olamayacağını ve tek kutuplu dünyanın kabul edilemeyeceğini belirtmesi açısından önemlidir. Bu konuşma sanki ABD’nin gücünü dengeleyebilecek bir Rusya Federasyonu’nun ve Çin’in gücünü konsolide etmesi gibi anlaşılabilir ama işin aslının farklı olduğu aşikardır. Diğer bir deyişle, küresel düzende artık ne ABD’nin ne Rusya Federasyonu’nun ne de Çin Halk Cumhuriyeti’nin bir diğerini etkisiz kılarak, hegemon bir güç olup düzenin bekçiliğini yapmak gibi bir isteğinin olmadığı gerçektir. Bana kalırsa bu isteksizlik, Charles Kupchan’ın *No One’s World* kitabında dile getirdiği Batı dünyasının hâkimiyetinde bir düzenin sürdürülemeyeceğini, hatta 21. yüzyılın ne Amerika ne Çin ne de Asya’ya ait olmayacağı gerçeğini ortaya koymaktadır. Kupchan’a göre tarihte ilk defa dünyanın bir gardiyanı/bekçisi ya da bir ağırlık/çekim merkezi olmayacaktır. 2019’da 55. Münih Güvenlik Konferansı’nda “kolektif güvenliğin sadece rakamlara indirilmesinden” duyulan rahatsızlıklar ve “Transatlantik İttifak” içindeki ABD politikalarına yönelik endişelerin açık bir şekilde ifade edilmesi “kolektif çaresizlik” kavramını gündeme taşımıştır. Eğer liberal düzen dağılıyorsa bu dağılmanın oluşturduğu boşluğu kimler ve nasıl toplayacaktır? soruları konferans esnasında ön plana çıkmıştır. 2020 Münih Güvenlik Konferansı sonucunda ise Çin ve Asya ülkelerinin ekonomilerinin yükselişi nedeniyle, “ABD ve Avrupa’nın artık küresel ekonomi anlamında üstünlüklerinin sona erdiği ile ABD’nin küresel koruyucu rolünü terk ettiği” şeklinde kanıların oluşması önemlidir. Konferansın sonuç raporunun başlığının “BATISIZLIK” olması ve konferans esnasında “Batının Çöküşünün” resmi olarak ilan edilmesi bizi yine kolektif çaresizlik kavramına getirmektedir. Bu çerçevede Ukrayna savaşı

“Batısızlık diye anılan dönemi sonlandırmak veya geciktirmek amacına hizmet eden bir savaş mıdır?” sorusunu akıllara getirmektedir.

Savaşın mevcut uluslararası sisteme tek başına bir etkisi olacağını düşünmüyorum. Sadece Afganistan’da, ABD’nin uzun yıllar terörist olarak nitelendirdiği Taliban’a yönetimi terk etmesiyle başlayan sürecin önemli bir kısmı olduğu kanaatindeyim. Neden önemli olduğu sorusu ise savaşın Ukrayna’nın Batısına sıçrayıp sıçramayacağı ile ilgili olmasından kaynaklanmaktadır. Bu endişelerini sıkça ifade eden batılı politikacılara rastlamaktayız. Sözgelimi, İngiltere Dışişleri Bakanı Liz Truss, 10 Mart’ta Washington’a yaptığı ziyarette, “Çok uzun vadeli bir çatışmayla karşı karşıya olduğumuzdan çok korkuyorum” demiştir. Eski Amerikan Savunma Bakanı olan Robert Gates ise savaş “Amerikalıların tarihten gelen 30 yıllık tatilini sona erdirdi” yorumunu yapmıştır. Gates’e göre ABD sadece Rusya ile değil Çin ile de yüzleşmeli ve yeni bir Amerikan stratejisi ortaya konmalıdır. Diğer bir deyişle düşman Putin ve ABD’ye rakip otoriter Xi Jinping’e karşı belirsiz süreli bir küresel mücadele başlatılmalıdır. Bu sözler bana kalırsa son derece dar görüşlü ve Soğuk Savaş kalıntılarına sahip paslanmış sözlerdir. Kanımca, yeni uluslararası sistemde iki paralel düzen olacak. Bir tanesi Ukrayna Savaşı’nın görünür hale getirdiği aynen Soğuk Savaş dönemini andıran güçler mücadelesidir. Diğeri ise, kimsenin diğerine üstün gelememesini sağlayan iç içe geçmiş ilişkilerin var olduğu yeni küresel sistemde kimsenin diğerine üstünlük sağlayamadığı ve uzlaşmadıkları müddetçe de devamlı yıpranan aktörlerin olduğu bir düzen oluşu. Bu düzenden nemalanacak olan aktörlerin Türkiye gibi orta ölçekli ülkelerin olacağını düşünüyorum. Ancak eğer sıcak savaş paradigmaları devreye girerse elbette tüm bu öngörülerim boşa çıkar diye tahmin ediyorum.

Rusya-Ukrayna Savaşı uluslararası hukuk kurallarının reel politikalar uğruna nasıl ihlal edilebileceğinin en güzel örneğini oluşturmuştur. Rusya Federasyonu 21 Şubat akşamı yaptığı açıklamayla Donetsk ve Lugansk Halk Cumhuriyetlerini devlet olarak tanımıştır. Donetsk ve Luhansk’ın bağımsızlığına hukuki dayanak olarak Rusya, self-determinasyon ilkesini ve bölgedeki Rus nüfusa yönelik “soykırım” ve “şiddet eylemlerini” gerekçe göstermiştir. Rusya’nın Ukrayna’nın başkenti Kiev’e kadar birliklerini ilerletmesinin diğer gerekçesi ise Ukrayna’nın müstakbel NATO ve AB üyeliği ile birlikte NATO’nun Rusya sınırlarına iyice

yerleşmesinin Rusya'ya yaratacağı "ulusal güvenlik tehdidi"dir. Bu gerekçeler kuşkusuz çocuk hastanesinin bile bombalandığı bir savaşa gerekçe olamaz. Ancak 2003 yılında Irak'ın ABD tarafından BMGK kararı olmaksızın istila edilmesi 21. yüzyılda uluslararası hukukun en başta bir süper güç tarafından ihlal edileceğini ve bu hukuksuzluğun devamının geleceğini göstermiştir. Ukrayna Savaşı'ndaki Rusya Federasyonu'nun hukuka aykırı attığı adımların ABD'nin Lozan antlaşmasına aykırı hareket ederek Ege denizindeki adaları silahlandırmasının bir sonucu olduğunu söylemek yanlış olmaz. Diğer bir deyişle, ABD ve en yakın müttefiki İngiltere uzun zamandır Putin'in 2007 Münih Güvenlik Konferansında yapmış olduğu konuşmada dile getirdiği tehdit algılarını besleyecek hatta kışkırtacak şekilde hareket etmektedirler. Uluslararası Barışı Koruma ve Güvenlik Merkezi olarak adlandırılan Yavoriv kasabası yakınlarındaki Ukrayna askeri üssünün bombalanması bu duruma iyi bir örnektir. Zira Uluslararası Barışı Koruma ve Güvenlik Merkezi olarak adlandırılan söz konusu üs yakın zamana kadar Amerika ve diğer NATO ülkeleri tarafından Ukrayna birliklerini eğitmek için kullanılıyordu ve Polonya'ya sadece 18 km uzaklıkta olan bir bölgede yer almaktaydı. Dolayısıyla İngiltere Dışişleri Bakanı'nın savaşın uzun süreceğine dair endişeleri bana göre son derece samimiyetsizdir. Bu savaşın en önemli hedeflerinden birisinin Rusya'nın uzatılmış bir savaş ile yıpratılarak, şeytanlaştırılıp ona karşı mevzilenme seçeneğinden başka bir seçeneği kalmayan Almanya ve Fransa'nın başını çektiği kıta Avrupa'sının Anglo Sakson dünyanın yanında yer almasının sağlanmasıdır. Bu denklemin içerisinde Çin'in ağırlığını Rusya'dan yana koyacağını açıkçası düşünmüyorum. Bu durumun en önemli sebebi ise ekonomik ve savunma sanayii teknolojisinde Çin'in henüz ABD'nin önüne geçmemiş olmasıdır. Diplomasinin bu süreçte öne çıkması kaçınılmazdır ancak savaşı bitirebilecek bir diplomasi hamlesinin hiçbir ülke tarafından yapılabileceğini düşünmüyorum. Bunun en önemli nedeninin bu uzatılmış savaş tan en çok pay alan ve süper güç konumunu şeytanlaştırılmış Putin Rusya'sı karşısında konsolide eden Washington'ın halinden son derece memnun olmasıdır.

***** ***** ***** *****

“Rusya-Ukrayna Savaşı, Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan askeri olmayan güvenlik tehditleri (etnik savaşlar, mülteciler gibi) üzerinden sürdürülen kolektif güvenlik kavramını değiştirdi, askeri tehdit, sınırların korunması, aşırı milliyetçilik gibi tehditleri tekrar gündeme soktu.”

Prof. Dr. Özgür Ünal Eriş
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Rusya-Ukrayna savaşı bağlamında küresel kolektif çaresizlik kavramını analiz ettiğimizde batılı ülkelerin sanayilerinde doğal gaz kaynaklarından dolayı Rusya'ya bağımlı olmaları, senelerce Rusya'daki otoriterleşmenin görünür olması ve Ukrayna'nın egemenlik ve toprak bütünlüğünü tehdit etmesine rağmen 'ticaret yoluyla değişeceği' yanılıgısına kapılmaları önemli etmenler arasındadır. Rusya bir ayı aşkın bir süredir Ukrayna'yı işgal ediyor olmasına rağmen hala doğal gaz alışverişini tam kesmeyerek bu bağımlılık üzerinden uluslararası hukuku açıkça ihlal eden bir ülkeye karşı 'kolektif çaresizlik' içerisinde olmalarını anlamak gereklidir.

Rusya-Ukrayna savaşı bağlamında küresel kolektif çaresizlik kavramını analiz ettiğimizde batılı ülkelerin sanayilerinde doğal gaz kaynaklarından dolayı Rusya'ya bağımlı olmaları, senelerce Rusya'daki otoriterleşmenin görünür olması ve Ukrayna'nın egemenlik ve toprak bütünlüğünü tehdit etmesine rağmen 'ticaret yoluyla değişeceği' yanılıgısına kapılmaları önemli etmenler arasındadır. Rusya bir ayı aşkın bir süredir Ukrayna'yı işgal ediyor olmasına rağmen hala doğal gaz alışverişini tam kesmeyerek bu bağımlılık üzerinden uluslararası hukuku açıkça ihlal eden bir ülkeye karşı 'kolektif çaresizlik' içerisinde olmalarını anlamak

gereklidir.

Rusya-Ukrayna Savaşı, Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan askeri olmayan güvenlik tehditleri (etnik savaşlar, mülteciler gibi) üzerinden sürdürülen kolektif güvenlik kavramını değiştirdi, askeri tehdit, sınırların korunması, aşırı milliyetçilik gibi tehditleri tekrar gündeme soktu. Bu değişiklik de özellikle iki tane önemli aktörün, Avrupa Birliği (AB) ve NATO, iyice silahlanmasına yol açtı. Özellikle AB üyesi ülkelerin çoğu askeri harcamalar yerine refah devleti kurma ve sanayileşme üzerine bir ekonomik sistem kurmuşlardı; fakat savaş onların sınırlarına dayanınca savunma giderlerini arttırma ve yeni açıklanan AB Stratejik Pusulası'nda belirtildiği gibi her an aktive edilebilecek 5000 kişilik askeri birlik bulundurma gibi kavramları gündeme taşımaya başladılar. Özellikle son yıllarda iyice hantallaşan NATO da doğu sınırlarında asker ve silahlanma sayısını da arttırma üzerinden daha güçlü bir konuma geçti diyebiliriz.

Bu

çerçeveden baktığımızda savaş askeri tehditlerden korunmak için gittikçe silahlanan aktörlerin olduğu çok kutuplu bir sistem görünümünü ortaya çıkarttı. Rusya ve Çin gibi ülkelerin Batı'nın liderliğini yaptığı neo-liberal siyasi ve ekonomik düzene ciddi tehdit olabileceğini, temel uluslararası hukuk kurallarının, insan hakları ve egemenlik gibi kavramların bu ülkelerce tanınmayabileceğini bize gösterdi.

Savaş maalesef nükleer silahların hala caydırıcı olarak kullanılabileceğini ve NATO ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütler için ciddi bir tehdit kaynağı olarak görülebileceğini, artık olmayacağı düşünülen başka bir ülkenin topraklarını işgal etmenin hala bazı devletlerce meşru görülebileceğini, sahada kendini yeterince zafere ulaştırmış hissetmeyen devletlerin diplomatik çözümlere yanaşmayabileceğini, bazı ülkeler için egemenlik ve güvenlik alanı kavramlarının birbiriyle ilişkili olduğunu ve böylece Rusya gibi kendi güvenlik alanlarını belirlemiş ülkelerin başka ülkelerin egemenliğini hiçe sayarak uluslararası hukuku ihlal edebileceğini bize gösterdi.

“Rus askeri kampanyasının olası başarısızlığı, Sovyet sonrası alanda mevcut devletlerarası ilişkiler sisteminin radikal bir çöküşüne yol açabilir ve Rusya’nın himayesi altındaki askeri-politik ve ekonomik birliklerin varlığını sorgulayabilir.”

Prof. Dr. Giray Saynur Derman
Marmara Üniversitesi

Uluslararası ilişkilerde yeni meydan okumalara ve güvenlik sorunlarına karşı kolektif çaresizlik veya öğrenilmeyen çaresizliğin hâkim olduğu görüşündeyim. Mevcut yeni dünya düzeninde oluşan güvenlik zafiyetlerinde pek çok kişinin gözünde, politikacılar bu zorlukların üstesinden gelmekten ve dünyayı felaketten kurtarmaktan uzak görünüyor. Dahası, görünüşte sonu gelmeyen krizler dizisi, halkın kendisinin ve siyasi liderlerinin geleceklerini şekillendirebileceklerine dair güvenini kaybetmekle tehdit ediyor. Özellikle jeopolitik hedef tahtasındaki ülkelerde yaşayan insanların kendilerine ve hükümetlerinin harekete geçme kabiliyetine olan güvenlerinin tazelenmesi gerektiğini düşünüyorum. Liberal demokrasiler ve özellikle transatlantik ortaklar, hâlâ dünyanın en iyi umudu olmakla birlikte, günümüzün zorluklarına doğru yanıtlara sahip olduklarını kanıtlamak zorundalar. Sistemik rekabet gidişatı tersine çevirme fırsatı vererek reform ve yenilik için bir katalizör olabilir. Rusya-Ukrayna Savaşını küresel “kolektif çaresizlik” bağlamında ele alırsak aynı durumun söz konusu olduğu gözlemlenir. Kolektif çaresizlik, Ukrayna halkının karşı karşıya olduğu temel

zorlukların üstesinden gelmek için kaynaklar, stratejiler ve araçlar mevcut olsa bile, dünyanın bunu yapamayacağı riskini ortaya çıkarmakta. Münih Güvenlik Konferansı buna iyi bir örnektir. Konferansın yıllık raporu, dünya çapında artan sayıda kriz ve çatışmanın ortasında birçok toplumda artan bir “çaresizlik” duygusu konusunda uyardı. Raporda, “Küresel olaylar üzerinde hiçbir kontrollerinin olmadığını hisseden birçok insan, insanlığın en zorlu sorunlarını çözmenin mümkün olmayacağı sonucuna varacağı” konusunda uyardı. Hal-i hazırda Ukrayna halkı şaşkıncı olmayan bir şekilde, öz değerlendirmelerini, umutlarını ve güvensizliklerini kendi avantajlarına çevirmeye istekli olanlar tarafından manipülatif çağrılar için başlıca hedef haline gelmiştir. Örneğin ABD ve Rusya arasında Soğuk Savaş döneminden bu yana süregelen rekabet Ukrayna halkının hedef haline gelmesinde tetikleyici etken haline gelmiştir. Burada asıl önemli olan maalesef ülkelerin çıkarlarıdır. Ukrayna halkının çaresizliğini önleme önceliği küresel ve bölgesel güçlerin çıkarlarına karşı yenilmiştir.

Mevcut gerginlik ve savaş yeni bir küresel güç dağılımı ve güvenlik paradigması ortaya çıkartabilir. Bu çerçevede oluşan yeni koşulların uluslararası sisteme siyasi, ekonomik, güvenlik gibi birçok açıdan çarpan etkisi olacaktır. Savaş şartlarına rağmen ülkesinin başında kalan Zelensky yönetimindeki mevcut yönetimin bu süreçte NATO ülkeleri başta olmak üzere batılı ülkelere beklediği ve vadedilen desteğin gelmemesi üzerine hayal kırıklığı yaşamaya sonucunda tıkanma sürecine gidilip Ukrayna’da ani bir hükümet değişikliği dahi söz konusu olabilir. Topraklarının bir kısmının Ukrayna’ya oranla çok daha büyük ve askeri açıdan daha güçlü bir komşu olan Rusya Federasyonu tarafından ilhak edilmesi ve -şüphesiz- ekonomik daralmanın ardından Ukrayna, istikrardan çok uzaktadır. Bütün bunlar yetmezmiş gibi, güneydoğu Ukrayna hala Rus askeri müdahalesi tehdidiyle karşı karşıyadır. Ülkenin çeşitli yerlerinde provokatörlerin ve paralı askerlerin karıştığı çatışmalar ve şiddetli protestolar manipülatif haberlerin ortasında, halkın geneli korkulu günleri yaşamaya devam etmekte ve göç etmektedir. Bu konjonktürde Ukrayna’nın yenilgisi Kazakistan başta olmak üzere Orta Asya ülkeleri yararına olumlu yönde etki etmeyecektir. Çünkü ülkenin Rusya’ya olan bağımlılığını daha da güçlendirecek ve Kolektif Güvenlik Örgütü kapsamında Rusya ile birlikte hareket etmeye zorlayıcı etki olabilir. Belarus ile birlikte Rusya’nın uydusu haline getirebilir. Aynı zamanda, Rus askeri kampanyasının olası başarısızlığı, Sovyet sonrası alanda mevcut devletlerarası ilişkiler sisteminin radikal bir çöküşüne yol açabilir ve Rusya’nın himayesi

altındaki askeri-politik ve ekonomik birliklerin varlığını sorgulayabilir. Kolektif Güvenlik Örgütü ve Avrasya Ekonomik Birliği dâhil olmak üzere, kalıntıları üzerinde daha eşit ve karşılıklı yarar sağlayan bölgesel projelerin ortaya çıkabileceği varsayımlar arasındadır. Bu savaş süresince Rusya kendisini tam bir diplomatik izolasyon ve kapsamlı yaptırımların baskısı altında bulacaktır. Rusya'nın en yakın müttefiki olan Orta Asya ülkeleri arasında en büyük ticari ve ekonomik ortağı olan Kazakistan 2014 yılından bu yana Rusya karşıtı yaptırımlardan dolayı olarak etkilenmektedir. Mevcut kriz bir istisna değildir ve Rus rublesinin ardından ulusal para biriminin başka bir çöküşüne yol açmıştır. Rusya ile Batı arasındaki askeri-politik ve yatırım çatışmasının şiddetlenmesi bağlamında, Rusya'nın yakın çevre ülkeleri de olumsuz ekonomik koşullardan etkilenebilir. Bir diğer başka varsayım da Avrasya ülkelerinin yakınlaşmasıdır. Avrasya Ekonomik Birliği çerçevesinde iş birliği, ticarete ortak para birimi kullanılabilir. Çin, Hindistan, İran gibi ülkelerin yakınlaşması sonucu Batı karşıtı bir doğu bloku oluşabilir. Şangay İşbirliği Örgütü Kuzey Atlantik Savunma Paketi gibi güvenlik kapsamlı bir örgüte dönüşebilir. Bir başka deyişle Batı ve Doğu ülkeleri tam bir ayrışmaya gidebilir. Bu durum karşılıklı bağımlılık ve enerji boyutu düşünüldüğünde başta Almanya olmak üzere enerji bağımlılığı açısından enerji monopolünü elinde tutan Rusya'ya muhtaç ülkelerin siyaset dönüşümüne yol açabilir. NATO içinde ayrışma yaratabilir. Zira örneğini Covid-19 döneminde gördük. Mikro milliyetçi politikalar AB ülkeleri içinde sorun oluşturdu. Neo-liberalizm açısından politika dönüşümü yaşanabilir.

Rusya-Ukrayna Savaşı Rusya'nın çoğunluğu Ortodoks Hristiyan Slav bir ülke olan ve aynı jeopolitik alanı paylaştığı yakın çevresinde etkinlik ve kontrol alanı oluşturmak amacıyla askeri güç kullanımından kaçınmadığını bir kez daha gösterdi. Bu açıdan değerlendirildiğinde, diplomasi, uluslararası örgütler ve uluslararası hukuk açısından bu savaşın sonuçlarını multi-vektörel değerlendirmemiz gerekir. Buna göre bu bölgeyi iyi bilen ve yıllardır bu bölgeyi çalışan biri olarak şunu net söyleyebilirim. Uluslararası hukuk açısında egemen bir devletin toprak bütünlüğünün ihlal edildiği çok açıktır. 1993 Budapeşte Memorandumu ve 2014 Minsk Mutabakatı'na uyulmamıştır. Bundan doğan savaş suçları da dâhil olmak üzere diplomatik müzakerelerin tıkanma noktasına gelmesi, kalıcı barışın tesis edilememesi veya ateşkesin sağlanamaması NATO, BM, AGİT gibi çeşitli uluslararası örgütlerin çözüm üretememesi, Ukrayna'nın NATO üyesi olmadığı ve NATO'nun 5. Maddesi ve BM'nin 51. Maddesinin uygulanamaması,

nükleer tehlike gibi birçok açıdan güvenlik inşası temin edilmesi zor görünmektedir. Rusya Çarlık stratejileri ve eski SSCB mirası olarak güç kullanımını tercih etmiştir ve kendi yakın çevresi olarak adlandırdığı bölgeyi ABD başta olmak üzere NATO üyesi hiçbir Batılı ülkenin rekabet ve nüfuz alanına sokmak istememektedir. Kırmızı çizgisi bu noktadır. Ayrıca ABD'nin giremediği tek deniz olan Karadeniz'de etkinlik güç mücadelesini tamamlama gayreti içindedir. Bu yolda Kırım'da bulunan. Karadeniz Donanması başta olmak üzere Azak denizinde güçlü donanma kurmuş ve buradan Çar Petro'nun vasiyeti gereği sıcak denizlere açılma stratejisi gereği güneye açılmayı hedeflemektedir. Kırım'ın stratejik ve jeopolitik önemi Rusya için hayatidir. Bu amaçla mevcut stratejisini geliştirmiştir. Dneper nehrinin doğusundan itibaren Ukrayna ile Rusya arasında bir set oluşturmuştur.